

Jornada sobre Delictes d'odi i discriminació: La llibertat d'expressió i la protecció de la dignitat de les persones, del debat a la pràctica lletrada

15 de maig 20205
Seu de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Terrassa

RELATORIA DE LA PART PRIMERA - Taula institucional: "La discriminació i els delictes d'odi i les seves modalitats digitals"

Ponents:

- Il·ltre. Sr. Carlos Ocaña, enllaç en la Fiscalia de Badalona i especialista en delictes d'odi i discriminació.
- Sra. Miriam Borrell Solei, responsable del cap de denúncies de l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació de Catalunya (OITND) ens explica el funcionament de l'OITND.
- Il·ltre. Sr. Raúl Garcia Barroso, advocat i diputat 4t a la Junta de l'ICASBD i President de la Comissió DDHH d'aquest col·legi.

PONÈNCIA:

Il·ltre. Sr. Carlos Ocaña, enllaç en la Fiscalia de Badalona i especialista en delictes d'odi i discriminació.

Il·ltre. Sr. Raúl Garcia Barroso, advocat i diputat 4t a la Junta de l'ICASBD i President de la Comissió DDHH d'aquest col·legi.

En primer lloc respecte de la ponència del Sr. Carlos Ocaña, enllaç en la Fiscalia de Badalona i especialista en delictes d'odi i discriminació ens explica els anomenats delictes d'odi.

- Els delictes d'odi són aquells que atempten contra els drets fonamentals en concret contra el dret d'igualtat i quina víctima és triada per pertànyer a un determinat grup.
- Els delictes d'odi es troben disseminats en el Codi Penal (CP). Així tenim el delicte de tortura a l'article 174 del CP, delictes en l'àmbit laboral a l'article 315 del CP i

els específics de l'article 510 del CP. També determina l'agreujament de les penes del article 22.4 CP

- A partir de l'any de 2015 s'amplien els grups als que es pot aplicar el delictes d'odi quan s'atempta contra la identitat, l'orientació sexual, raons de gènere, aporofòbia, discapacitat i exclusió social.
- Idees claus per interpretar l'article 510.1.a) són que no tot el que és odiós és delictes d'odi però que la llibertat d'expressió no és llibertat d'agressió i la dificultat de l'aplicació d'aquest article és la ponderació de la llibertat d'expressió i del respecte de la dignitat de l'ésser humà i dels principis bàsics d'un estat social i democràtic de dret.
- L'article 510.1.a) parla concretament dels que públicament fomenti, promogui o inciti directa o indirectament a odi, discriminació o violència contra un grup o persona determinada per tots el motius recollits en el mateix article. Es per tant, un delictes de perill abstracte, per la qual cosa la seva aplicació és complexa al ser conceptes genèrics com odi, discriminació o violència en un estadi previ dels fets delictius, que es faci, de manera pública i que posi en perill la convivència en relació a determinats grups o persona. Es cert que el risc a de ser potencial però aquest risc ha d'existir, no basta amb la mera expressió d'idees o opinions que poden ser molestes.
- La difusió de manera pública l'hem de distingir de la realitzada a mitjans de comunicació que té la seva regulació específica de l'article 510.2.b). Doctrinalment, s'ha discutit d'on trobem el límit de la difusió pública i fer-ho en un mitjà de comunicació social. L'ús de les xarxes socials és preocupant quan és un instrument fet servir per subjectes per fer difusió del discurs d'odi.
- La llibertat d'expressió consagrat a l'article 10 del Conveni europeu del Drets Humans, la Constitució o la Declaració Universal dels Drets Humans és un element essencial per la opinió pública i lliure però el Tribunal Constitucional fa referència a que quan s'utilitza la llibertat d'expressió per portar a terme la distribució d'aquest missatge d'odi es desnaturalitza l'exercici del dret a la llibertat d'expressió.
- El mitjà de difusió és important. La mateixa Unió Europea al seu informe de l'any 2021 assenyala que els mitjans de comunicació de masses tenen un poder d'influència i ha de valorar-se aquest mitjà als efectes de valorar la proporcionalitat de l'exercici del dret fonamental i internet avui en dia és un mitjà molt important per l'exercici d'aquest dret i també per la comissió d'aquests delictes.
- Com podem identificar elements del discurs d'odi? En aquest cas és molt important tenir present el text de lesivitat que conté el Pla d'acció de Rabat de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans de 2012 que disposa d'indicadors que hem de valorar quan se'ns presenti una conducta a través de les xarxes socials per veure si ens podem trobar davant un discurs d'odi encabit en el delictes del Codi Penal com és el context, la utilització en un marc d'un esdeveniment social o polític que pugui tensionar de manera greu, la capacitat de la persona, per exemple si és un dirigent polític o religiós, un influencer i uns altres elements són, la classe de llenguatge

provocatiu, si hi ha un ús freqüent, l'ús de simbologia que promogui odi o hostilitat, si el perfil és real o anònim, nom d'usuari, hashtags o data de la publicació en dies especials com el dia de l'orgull gay o de l'alliberament del camp de concentració d'Auschwitz, si és un compte restringit o obert al públic, el penediment de la persona, número de seguidors, interacció, si és el promotor de comentaris que reforcen aquest missatge, i vincle de la persona amb grups en l'àmbit real d'extrema dreta o esquerra, idees totalitàries o antisistema. Referent a la simbologia tenim la utilització de números 88 (Hight Hitler), 18 (Adolf Hitler) entre d'altres, creus gamades o de ferro.

- Exemples jurisprudencials serien la Sentència de l'Audiència Provincial de València que condemna per l'article 510.1.a) i 3 del CP per la difusió a través d'un grup de Facebook es dedicava a la incitació a l'odi per motius discriminatoris contra persones d'orientació homosexual en el cas de la verola del mico que segons es deia era un virus expandit per aquestes persones, expressions concretes i reiterades que no tenien la intenció de generar un debat sinó una manifestació d'odi cap aquestes persones d'aquest col·lectiu. En altre extrem tenim la Sentència de l'Audiència Provincial de València en aquest cas absolutòria d'una persona d'un grup de Facebook portava a terme un discurs de rebuig a persones procedents del Marroc fent referint-se a l'accés de manera irregular d'aquestes persones o idees esbiaixades o no contrastades de que rebien la majoria d'ajudes amb millor tracte que els nacionals, la Audiència Provincial considera que si bé es un discurs que pot resultar molest o contrari a normes cíviques, es considerava que no era suficient per generar un clima d'odi o violència a aquest col·lectiu.
- També hem de fer referència a la Recomanació de política general número 15 de la Comissió Europea contra el racisme i la intolerància que estableix uns indicadors i polaritzadors semblant al text de Rabat però més actualitzats.
- El cas de les Fake News es motiu de discurs d'odi situant fets en diferents llocs als que passa realment el fet i fent referència a una Sentència condemnatòria, de l'Audiència Provincial de Barcelona als menors no acompanyats (MENAS) per polaritzar la discussió en l'odi a aquest grup de menors no acompanyats.
- Pels lletrats és important que per dirimir els elements objectius i subjectius que determinen el delicte d'odi ens hem de fixar no només en la fase oral sinó bàsicament en la fase instructora.
- L'aplicació de l'article 510.2.a) parla de lesió de la dignitat i parlem d'un delicte de resultat no de perill com en de l'odi, accions que suposen humiliació, menyspreu o descrèdit que segons la definició del Tribunal Suprem aquesta mena de conductes s'aplica en casos de violència gratuïta, víctima triada per ser diferent i el precepte parla en el cas d'accions tan els actes físics com verbals, amb certa continuïtat i certa entitat que es diferencia de la sanció administrativa. Aquest es el cas d'una persona negra que se'l sotmet a una subhasta pública desposseint-la de la seva dignitat com a persona.
- L'article 510.3 CP disposa la modalitat comissiva que ens situa les penes en la seva meitat superior quan la conducta es faci, a través de mitjans de comunicació social,

internet o us de tecnologia i, altre element important, es faci, accessible amb gran número de persones. La Fiscalia General va ser crítica amb aquest precepte en la Memòria de 2018 perquè afecta d'una manera important al principi de proporcionalitat, ja que suposa en aquests delictes d'odi d'una penalitat d'un a quatre anys de presó i en la seva part superior suposa una mínima de dos anys i sis mesos i un dia el que suposa un ingrés segur a presó. A més a més utilitza conceptes jurídics indeterminats com mitjans de comunicació social, internet o us de tecnologia i que es faci, accessible amb gran número de persones.

PONÈNCIA:

Sra. Miriam Borrell Solei, responsable del cap de denúncies de l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació de Catalunya (OITND) ens explica el funcionament de l' OITND.

- La Sra. Miriam Borrell Solei, responsable del cap de denúncies de l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació de Catalunya (OITND) ens explica el funcionament de l' OITND.
- Hem de tenir present en primer lloc la Llei 19/2020, de 30 de desembre d'igualtat de tracte i no discriminació que és pionera al món en aquest àmbit d'infraccions administratives contra la igualtat de tracte i no discriminació però també hem de tenir en compte aquella regulació sectorial que s'aplica de manera preferent.
- En el desenvolupament d'aquesta llei es crea la Oficina d'igualtat de tracte i no discriminació, que ha afegit la competència d'antiracisme.
- Es treballa coordinadament amb la Fiscalia de delictes d'odi de Barcelona, ja que les denúncies que entren a l'Oficina poden provenir per la Fiscalia quan les conductes no són tipificables com a delictes d'odi amb les diligències efectuades per la Fiscalia.
- Llei 15/2022, aprovada el 12 de juliol de 2022, és una llei integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació a Espanya.
- Què és la discriminació? Segons la Llei 19/2020 és qualsevol distinció, exclusió, restricció o preferència per motius determinats en l'article 1, que són oberts a d'altres que puguin ser reconeguts a nivell internacional, però que si que es mencionen dotze tipologies o eixos discriminatoris per la llei. Tots aquests motius han de tenir un resultat de menyscar el reconeixement, el gaudi o exercici en condicions d'igualtat dels drets humans i de les llibertats fonamentals de totes les persones, llevat que la mesura estigui objectivament justificada per una finalitat legítima i que els mitjans per aconseguir-la siguin apropiats i necessaris, que en aquest cas serien accions positives.
- La Oficina d'igualtat de tracte i no discriminació està formada en tres àrees concretes: de promoció de polítiques d'igualtat de tracte, formació a entitats i Ajuntament i d'interlocució amb el Govern i entitats internacionals. L'àrea de protecció de denúncies i atenció a les víctimes, atenció integral, assessorament i atenció

psicosocial, plans d'igualtat, informes anuals al Parlament. I en l'àrea d'antiracisme en projectes normatius com el desplegament reglamentari de la Llei 19/2020, formació amb entitats entre d'altres.

- El procés de denúncia a l' OITND és a través d'Oficina d'atenció a la víctima, el SAID que és un servei integral de suport i assessorament de la víctima de discriminació, els Mossos d'Esquadra, remissions de diligències d'arxiu de Fiscalia i de Jutjats i denúncies a Ajuntaments i Polícies Locals. A l'oficina arriben les denúncies, es fan unes diligències d'investigació amb facultat d'inspecció. Si venen de Fiscalia van directes a investigació i també hi ha un conveni amb la Sindicatura de Greuges. En l'estudi del cas es té present les premisses del text de lesivitat de Rabat i si les compleixen les remeten a Fiscalia.
- Important tenir present el concepte d'interseccionalitat i parlem d'eixos de discriminació, ja que no és el mateix ser una persona de classe mitja o alta o de classe baixa, o ser dona de raça negra o lesbiana que altre tipologia de persona.
- L'oficina també té una part d'acompanyament i assessorament psicosocial integral de les víctimes abans, durant i després durant el procés sancionador amb especialistes de justícia restaurativa. Aquesta llei focalitza el procés sancionador en l'atenció a la víctima, posant-la al centre i la reparació integral de la víctima és l'objectiu del mateix i cal desenvolupar en la llei tot allò que suposa indemnització de la víctima pels danys soferts per discriminació i també en l'àmbit de la sanció pecuniària que potser substituïda per altres mesures.
- Totes les persones físiques i jurídiques poden denunciar la discriminació en l'àmbit territorial de Catalunya amb la dificultat que suposa l'ús en xarxes socials. També difícil delimitar les conductes de discriminació i delictes d'odi ja que no hi ha jurisprudència en l'àmbit contenciós administratiu.
- L'OITND disposa d'unes estadístiques consultables on destaca l'augment de les denúncies, que s'interpreta pel coneixement de la mateixa i en el que la majoria de denúncies són per racisme, de l'eix LGTBfòbia i per raó de sensellarisme.
- El procés a l' OITND es pot arxivar si hi ha un procés restauratiu a la víctima i sinó hi ha un procés sancionador amb pena de multa.
- Hi ha una bústia per consultes nodiscriminacio@igualtat@gencat.cat

PONÈNCIA:

II.ltre. Sr. Raúl García Barroso, advocat i diputat 4t a la Junta de l'ICASBD i President de la Comissió DDHH d'aquest col·legi.

L' Il·lustre Sr. Raúl Garcia Barroso, advocat i diputat 4t a la Junta de l'ICASBD i President de la Comissió DDHH d'aquest col·legi explica l'experiència com a Col·legi d'advocats de Sabadell amb un conveni amb la Comissió de convivència de Sabadell.

- Aquest conveni neix al 2005 i 2006 amb una problemàtica d'un grup neonazi vinculat amb xarxes internacionals de feixisme en l'àmbit de l'esport i amb gran preocupació ciutadana.
- La comissió de convivència en que formen part l'Ajuntament,, partits polítics, sindicats i altres entitats i amb la participació del Col·legi d'advocats, portant la part jurídica amb la creació d'un torn específic de lletrats per portar l'assessorament i la defensa tècnica i jurídica processal de possibles víctimes d'aquests delictes.
- Davant la possibilitat d'una situació d'odi hi ha una comunicació al Col·legi d'advocats directe des de l'oficina de drets civils i llavors es valora la viabilitat de portar la denúncia de la comissió d'un possible delicte d'odi i ho porta un lletrat del torn específic de delictes d'odi que funciona com els altres torns d'ofici i subvencionat per l'Ajuntament, de Sabadell i en el que també es tramita per la víctima el Benefici de Justícia Gratuïta quan la víctima compleix els requisits i sinó es beneficiaria els honoraris s'abonen, a càrrec de la subvenció de l'Ajuntament,.
- La coordinació amb els col·lectius que treballen aquestes qüestions amb entitats i cossos de seguretat ajuda a portar a termini aquesta tasca de lluita contra la discriminació.
- També hi ha la figura de quan l'Ajuntament, es persona com acusació particular o popular quan la víctima no decideix implicar-se en l'acusació o bé quan té interès general.
- Cal una formació continuada i especialitzada per aquests temes. Cal molta implicació per parlar amb jutjats, entitats i tècniques dels Ajuntaments.

Relatoria: Sr. Rafael Gázquez Sancho, membre de la Comissió per a la Defensa dels Drets Humans de l'ICATER.